

Prins Hendrikschool 1903-2003 (deel 3)

Cees den Otter, J. van der Molen en B. Mooibroek

In het voorjaar van 2003 werd met een uitgebreid feestprogramma het honderdjarig bestaan van de Prins Hendrikschool gevierd. Ter gelegenheid van een eeuw christelijk onderwijs in Lochem verscheen het “Jubileumboek Prins Hendrikschool 1903-2003”³, dat aan leerlingen en oudleerlingen, leerkrachten en andere betrokkenen werd uitgereikt. - In deze aflevering de jaren 1960 tot 1989.

De periode 1960-1989, meester van der Molen

Wie meent dat er nu rustiger tijden aanbrenken vergist zich. Weliswaar beschikken we in Lochem omstreeks 1960 over nieuwe schoolgebouwen en een nieuw benoemd hoofd voor de lagere school maar een periode van rust breekt allerminst aan. De heer Van der Molen schrijft hierover zelf:

“Na een daling van het leerlingenaantal tot zo 'n 160 leerlingen en vijf leerkrachten in 1961, kwam er een vrij stormachtige groei waarvan de top bereikt werd in 1975 met 305 leerlingen, tien leerkrachten, een part-time kracht en drie vakleerkrachten. Steeds was alles in beweging, personeel moest worden aangehouden, lokalen moesten worden ingericht, tafeltjes, stoeltjes, boeken, schriften, leermiddelen, alles moest er op tijd zijn en ... het was er.

De medewerking van gemeente en inspectie was bijzonder goed en ook al moest er weleens geïmproviseerd worden, het kwam steeds weer terecht. Wij zwierven overal rond: zaten bovenin de oude V.G.L.O.-school, in de oude school 1, nu instructiebad (zo was het in 1978, nu staan er op die lokatie tussen Zuiderwal en Achterstraat appartementen - red.), in de oude school 2, in een noodlokaal aan de Rembrandtlaan, een klas in de kamer van het hoofd en zo voort. De bouw van twee lokalen in 1967 gaf toen eerst enige uitkomst. Later in 1971 kregen we nog de beschikking over twee noodlokalen aan de Prinses Irenelaan. De top is nu voorbij; in 1978 telt de school 278 leerlingen en krap tien leerkrachten. De daling van de geboortecijfers gaat ook onze school niet voorbij en zal voor geheel nieuwe ontwikkelingen zorgen. Ook de kleuterschool groeide. In 1969 kwam er een derde leidster bij en werd haar klas ondergebracht in de oude V.G.L.O.-school aan de Nieuwstad.

Per 1 januari 1970 werd deze klas omgezet in een zelfstandige tweede christelijke kleuterschool, die in 1971 een beter onderdak kreeg aan de Irenelaan en daar uitgroeide tot een tweeklassige kleuterschool (De Zonnehoeck). Door de volledige financiële gelijkstelling voor kleuterscholen in 1956 werd het leven voor het personeel ook daar rooskleuriger en hoewel zij ook daarna van rijkswege nog jarenlang onder het minimumloon blijven, is dit in de laatste

jaren volledig rechtgetrokken.

Enkele opmerkelijke punten uit de toeloop van leerlingen waren:

De komst van gerepatrieerden uit Nieuw Guinea, dat aan Indonesië werd overgedragen. Wat hadden deze mensen een moeilijk leven achter de rug: eerst al gevlucht uit Indonesië, dan weer opgejaagd, hier in Nederland van plaats naar plaats gestuurd onder soms zware omstandigheden. De Princenhof aan de Zwiepseseweg in Lochem was ook zo 'n tussenstation met in iedere kamer één of twee gezinnen. Het gebeurde toen nog wel dat er een kindje in de schoolgang stond, verbaasd, angstig en alleen, geen woord Nederlands kennend, ja hij moest hier op school! Wat moet je. En toch, als zij later vertrokken omdat zij elders een huis kregen, was het wederzijdse afscheid moeilijk. De kinderen van de buitenlandse werknemers. Geen woord Nederlands kennend, daar kwamen zij. Op een hoekje van een enveloppe een onbegrijpelijke naam gekrabbeld, kwamen zij hier onderwijs halen. Toch lukte het. De Harfsense kinderen. De school daar kende een tijd van deining en jarenlang pendelde een groep voor de vijfde en de zesde klas vrolijk op en neer. Of het nu regende, of het nu glad was of dat het hagelde, zij waren er. De rust in Harfsen is later hersteld.

In menig opzicht was de afgelopen periode stormachtig, ook op onderwijskundig terrein zou er veel veranderen. Eerst werd er zwaar gestoomd: rijen jaartallen, rijen plaatsen opdreunen, de meest ingewikkelde sommen, verraderlijke dictees, toelatingsexamens, iedereen wist niet beter of het hoorde zo. Toen kwam de kentering. Bij de toelatingsexamens werden aardrijkskunde en geschiedenis afgeschaft en daarna stonden ook rekenen en taal op de wip. Even kenden we nog de zogenaamde proefklassen maar daarna kwam de toelating via een test: de grote spanning uit de zesde klas verdween. Nog altijd wordt er in de zesde klas stevig gewerkt maar het is niet meer te vergelijken met het vele wat er vroeger bij de leerlingen ingestampt moest worden.

De speelleerklas kwam. In 1969 startte onze PH-school als eerste in de omgeving en juf en hoofd gingen weer naar school om te leren hoe dat nu met de eerste klas moest en hoe het kleuterkind beter

Klassenfoto uit 1965 met meester van der Molen.

opgevangen kon worden. Dankzij jufs wijsheid werd dit in goede banen geleid: scholen elders legden het accent op het spelen, onze juf hield ook het leren goed in de gaten en zo ontstond een gezellige eerste klas waar het goed toeven is en waar toch veel gebeurt.

Onderwijsvernieuwing. Nieuwe methoden worden juichend aangekondigd. De meeste hadden een levensduur van drie à vier jaar en verdwenen onder het trompetgeschal van een nog betere en eindelijk ideale methode; andere bleven. Toch veranderde door al deze golven het onderwijs wel, maar ook het kind veranderde. De oudercommissies kwamen, ouders in school, leesmoeders, kringgesprekken, projecten, groepswork etc. etc. De randdiensten werden en worden uitgebreid: naast de zeer gewaardeerde schoolarts en de schooltandarts kwam de O.B.D., de onderwijsbegeleidingsdienst, terwijl over niet al te lange tijd de remedial teacher zijn intrede zal doen op de scholen. Deze laatste zal zich bezig houden met kinderen die leerproblemen hebben.”

Niet alleen op school treden veranderingen op. De hele samenleving verandert. Dit weerspiegelt zich ook hierin dat op de ledenvergadering van november 1964 de statuten zó gewijzigd worden dat voortaan allen die de doelstelling van de schoolvereniging on-

derschrijven, lid kunnen worden. Hiermee wordt een zeer lang bestaande wens, vooral van gereformeerde ouders, ingewilligd. Ook de gebouwen blijven aanpassing vragen aan de steeds veranderende omstandigheden. Het steeds drukker wordende verkeer van de Zutphenseweg maakt het wenselijk dat de ramen aan de straatzijde voorzien worden van dubbel glas. Dit is gebeurd en de geluidshinder is aanzienlijk verminderd. Als voorspel op de toekomstige integratie van kleuter- en basisonderwijs werd een verbindingsdeur gemaakt tussen beide scholen.

In Lochem vinden eveneens grote veranderingen plaats. De enorme nieuwbouwwijken op de Zuidrenk zijn er de oorzaak van dat voor veel kinderen de ligging van de Prins Hendrikschool minder gunstig wordt. In verband hiermee is besloten om over te gaan tot het stichten van een tweede lagere school in de omgeving Enkweg. De kleuterschool aan de Irenelaan zal daarheen kunnen worden verplaatst.

1978

Het 75-jarig bestaan van de school werd een schitterend feest. Kinderen, ouders, bestuur en personeel, wat hebben ze een plezier gehad. Spelletjes, een optocht door Lochem met een versierde wagen, de herdenking en als klap op de vuurpijl het toneelstuk, getiteld: De Geldmachine, opgevoerd door het per-

Klassenfoto uit 1974.

soneel.

Huisvesting

De school was verspreid over drie, soms vier locaties in Lochem. Overigens wel een goed teken dat men graag naar de PH-school toe wilde. De lagere school telde toen tien klassen, waarvan er zich acht in het hoofdgebouw aan de Zutphenseweg bevonden met de twee klassen van de Prins Hendrik-kleuterschool. Door de bouw van de dependance aan de Irenelaan kreeg de school er drie lokalen bij en daarin werden twee klassen van de lagere school ondergebracht en één klas van de tweede christelijke kleuterschool, "De Zonnehoek", later "De Rank". Daarvoor was deze ondergebracht in de oude VGLO-school (nu Celebes) op de hoek van het Nieuwstadplein. Die groeide daar bij de Irenelaan best in het zonnetje zodat er een tweede kleuterklas bij kwam.

Dat paste er niet allemaal meer in en daar begon de verhuizing: een lagereschoolklas er weer uit, nu naar het lokaal "De Springplank" aan de Rembrandtlaan. Het christelijk onderwijs was in Lochem uit zijn jasje gegroeid en de voorbereiding voor de splitsing van de school kwam in volle gang. Een nieuw schoolgebouw in Lochem-West, de splitsing van de kinderen, de splitsing van het personeel, het bracht heel wat teweeg.

1980

Schoolsplitsing PH en Rank

De verschillende dependances konden nu gesloten worden. Het einde van een jarenlange reis langs veel locaties in Lochem. Een nieuwe periode brak aan. De PH-school werd opgedeeld en alles paste weer royaal in het eigen gebouw aan de Zutphenseweg. Van twee lokalen en delen van de gang aan de voorkant werd

een zaal gebouwd. De school kon weer met zijn tijd mee.

Onderwijs in de jaren zeventig en tachtig

Het onderwijs was sinds 1970 fors in beweging gekomen. Allerlei opvattingen veranderden. Het woordje "nieuw" deed het goed. De inbreng van de ouders werd wettelijk vergroot. Hoewel de PH-school altijd al een school was van en door ouders, gesticht en geleid sinds 1903, kwamen er nu een Ouderraad en een Medezeggenschapsraad naast het schoolbestuur. Ieder besluit, elke benoeming, alle lesmethoden en roosters moesten door alle groepen bekeken worden en in het schoolwerkplan worden vastgelegd. Het aantal vergaderingen van het bestuur, groepen ouders en het personeel vroeg steeds meer tijd. Gelukkig waren er ook de werkgroepen: de verkeer-ouderbrigade, de werkgroep creatieve middag met de kookgroep, de ouderhulp bij schoolreizen, het schoolzwemmen, en allerlei evenementen. Een bruisend en levendig geheel.

De onderwijsvernieuwing kwam in volle gang. Rekenen moest wiskundig rekenen worden. De verzamelingenleer deed zijn intrede. Taal: meer expressie. Ontleden: minder belangrijk. Geschiedenis: maatschappijleer. Aardrijkskunde: ruimtelijke oriëntatie. De uitgevers van schoolboeken beleefden gouden tijden. Het was een komen en gaan van idealisten en voor de juf en meester soms een puzzel. Toch moesten kinderen gewoon leren lezen en rekenen, en dat lukte ook wel. Voorzichtig begon de verlaging van de leerlingenschaal. Geen klassen meer van 45 tot 50 kinderen, maar terug naar 40.

De personeelsvoorziening werd in al deze jaren steeds ingewikkelder. De tijd van een klas met een

eigen meester of juf was voorbij. Kinderen en ouders werden steeds vaker geconfronteerd met wisselende leerkrachten. De besturen zagen een stroom van voorschriften op zich afkomen.

De perioden van magere en vette jaren volgden elkaar op. Lange tijd was het personeelsgebrek schrijnend. Er was vrijwel geen lesgevend personeel te krijgen. Daarna volgde een periode met een overschot, dan was er weer chronisch geldgebrek en steeds weer aankondigingen van nieuwe bezuinigingen.

1985

Alle kinderen van vier tot twaalf jaar op dezelfde school. De PH-kleuterschool en de PH-lagere school waren tegen elkaar aangebouwd maar het bleven toch twee scholen, met een eigen hoofd, een eigen wetgeving en inspectie. De overgang voor de kinderen van de kleuterschool naar de eerste klas was toch wel een ingrijpende gebeurtenis voor veel kinderen. De doorbraak van een tussenmuur voor het plaatsen van een tussendeur was al een vooruitgang. Nu werden de scholen echt samengevoegd.

Klassen werden groepen, juffen en meesters werden docent, schoolhoofd en hoofdleidster zochten uit wie directeur of adjunct moest worden. Vakken kregen nieuwe namen. Het was even wennen voor ouders, kinderen, besturen en personeel, maar de PH-school en Rank waren goed voorbereid. Het onderwijs kreeg meer aandacht. Er kwam meer geld voor kleinere klassen, meer geld voor leermiddelen. Oude boekjes mochten eindelijk vernieuwd worden.

De schoolarts, dokter Bakker, zal nog voor velen een begrip zijn. Er werd gegriezeld als hij door de klassen rende voor de Mantouxkrasjes in verband met controle op tuberculose. Hij hield de kinderen bij zijn onderzoeken geweldig goed in de gaten en heeft heel wat problemen voorkomen en opgelost.

De remedial teacher werd een bekende verschijning, evenals de logopediste. Minder geliefd was de schooltandarts, aanvankelijk in de schoolhoofdenkamer, later met een eigen tandartsenwagen. Heel wat kinderen gingen er bibberend heen en kwamen soms bibberend terug.

De maatschappij veranderde na de jaren zeventig snel en dat had grote invloed op de school. Klas-sikaal onderwijs moest worden vervangen door groepswork. Het kind stond centraal. De televisie speelde een heel belangrijke rol in de ontwikkelingen en veranderingen van de kinderen. Moest vroeger aan de hand van een plaat uitgelegd worden hoe een leeuw

er uit zag, tegenwoordig weet iedere peuter daar alles van. De schooltelevisie werd een vast onderdeel van het programma.

De techniek hielp een stevig handje mee om het onderwijs meer mogelijkheden te verschaffen. De stencilmachine maakte veel tijdrovend schrijfwerk in schriftjes overbodig, hoewel het maken van een stencil aanvankelijk nog een hele klus was. De stencil-schrijver was al weer een hele vooruitgang. Weer later kwam de eerste kopieermachine. De filmprojector, het dia-apparaat, de schoolradio en de bandrecorder deden geregeld dienst.

De computer is al sinds 1970 op de PHschool aanwezig maar deed vooral dienst voor de administratie. Heel voorzichtig is ook geprobeerd op welke wijze dit voor de kinderen functioneel kon zijn. Met heel veel geduld heeft een van de ouders geprobeerd een computer als remedial teaching voor een kind met rekenproblemen te gebruiken.

In al die jaren bleef het contact tussen de meester of de juf en het kind altijd het belangrijkste.

1989

Op 1 januari 1989 maakte de heer Van der Molen gebruik van een regeling om vroegtijdig te kunnen uittreden. Hij heeft in de bijna 29 jaren als hoofd van de school zijn sporen verdiend. Onder zijn leiding heeft de PH-school zijn goede naam in Lochem en omstreken verder versterkt en is het gebouw op veel onderdelen aangepast en gemoderniseerd. De heer Van der Molen werd opgevolgd door de heer Mooibroek.

Leerkrachten in 1982.